Về Hưu ?

©Mathilde Tuyet Tran

Bạn thân mến,

lá thơ cuối năm bạn gởi qua đặt một câu hỏi nhỏ *« Em thỉnh thoảng đọc thông báo chuyện dân Tây biểu tình, phản đối việc nâng tuổi hưu, bắt làm việc thêm... Còn ở VN, dân mình sợ về hưu lắm, vì về hưu là mất thu nhập rất nhiều…*“ nhân trong năm 2011, một năm con mèo có nhiều xáo động lớn trên chính trường thế giới, dân chúng các nước nợ quốc gia nặng chồng chất tại châu Âu xuống đường phản đối các chính phủ cắt giảm mọi ngân sách xã hội, trong đó có việc cắt giảm lương hưu và tăng tuổi hưu.

Đụng chạm đến chính sách và ngân sách hưu là đụng chạm đến mọi tầng lớp xã hội, người trẻ còn đi học, người đang lao động trong mọi ngành nghề và người già đang nghỉ hưu trí, vì câu hỏi căn bản nhất được đặt ra cho họ là « sống để làm gì ? để lãnh một số lương hưu ít ỏi như thế vào năm 67 tuổi ?“. Đây không phải là một câu hỏi triết lý, mà là một câu hỏi rất thực dụng vì nhiều lý lẽ.

Hãy lấy trường hợp một bà cụ già người Pháp 86 tuổi bị bại liệt nửa thân người, lương hưu chỉ có 800€/tháng, nằm viện dưỡng lão từ 11 năm nay, mỗi tháng tiền viện là ít nhất 1.600€, tùy theo tình hình sức khỏe và các nhu cầu săn sóc, con số chi tiêu này sẽ còn tăng lên. Vậy ai, và bằng cách nào sẽ trang trải số tiền thiếu thốn đó ? một trường hợp hoàn toàn có thật đang xẩy ra trong xã hội Pháp.

Khi muốn giải thích về vấn đề hưu trí một cách toàn diện, một loạt vấn đề xã hội khác sẽ nổi lên làm tiền đề như sự phát triển dân số và tuổi tác, công việc giáo dục các ngành nghề trên mọi cấp bậc từ thấp nhất cho đến đại học, sự phát triển của phụ nữ trong xã hội, sự bảo vệ sức khỏe của toàn thể xã hội và của từng cá nhân, tình trạng thất nghiệp và các chính sách xã hội của chính phủ như chính sách thất nghiệp, chính sách trợ cấp xã hội, chính sách hưu trí…cho đến mô hình cấu trúc trong xã hội hiện tại.

Lá thơ ngắn này gởi bạn chỉ có thể đưa ra một vài khía cạnh thực tế để bạn tìm hiểu thêm, suy nghĩ thêm…dù cá nhân mình không phải là « Weltverbesserer“ (người thay đổi thế giới), nhưng nhiều người cùng suy nghĩ vẫn hơn là một người suy nghĩ.

Đi từ một việc dễ hiểu nhất, mô hình cấu trúc xã hội ở châu Âu, trước khi có các chính sách lương hưu, nhất là sau đại chiến thứ nhất, thì tương tự như xã hội ở châu Á, tức là một gia đình gồm có nhiều thế hệ cùng chung sống, ít nhất là ba thế hệ sống với nhau: ông bà, cha mẹ và con cháu, và người trẻ có bổn phận phải chăm sóc cho người già trong gia đình cho đến khi qua đời trong vòng tay gia đình, một bổn phận đạo đức luật bất thành văn giữa các thế hệ.

Với thời gian và sự phát triển xã hội, kinh tế, chính trị, các thay đổi về điều kiện sống và làm việc, sự tập trung lớn về các thành phố trọng điểm cũng như các khu vực hãng xưởng sản xuất, đã đưa đến việc di dân đến những nơi thu hút lao động, đồng thời, phá vỡ cấu trúc gia đình nhiều thế hệ ngày trước. Các thế hệ cùng một gia đình vỡ ra từng mảnh, cha mẹ già ở một nơi hay vào viện dưỡng lão, vợ chồng ở một nơi, con cái lớn dần rời khỏi vòng tay cha mẹ đi tự lập ở một nơi khác.

Hiện tại, ở Việt Nam, bạn còn có gia đình, bạn bè, hàng xóm, người giúp việc trong nhà…giúp đỡ cho đời sống thường nhật dễ dàng hơn, bạn rảnh rang hơn để tập trung vào công việc chính của mình. Trong khi đó, xã hội châu Âu bị phân hóa thành những gia đình, đơn vị cá nhân rất nhỏ, mà tất cả mọi việc đều đè nặng lên hai vai của chồng và vợ, hay một thân một mình. Muốn có con, nuôi được con thì hiện nay phải có hai thu nhập của cả vợ lẫn chồng. Khi cả hai đều phải đi làm kiếm cơm, thì cái gánh bổn phận và trách nhiệm đè lên người phụ nữ rất nặng nề.

Mỗi sáng, tôi thức dậy từ sáu giờ, vội vã nhảy vào nhà tắm, mặc quần áo. Buổi tối hôm trước, trước khi đi ngủ tôi đã thực hiện một loạt công việc như bàn ăn sáng với ly, tách, đĩa, muỗng, đường, sữa… tôi đã đặt sẵn, đổ nước, đổ cà phê vào máy pha cà phê để máy chạy tự động theo giờ ấn định sẵn, bộ quần áo mặc trong ngày đi làm việc, cũng như quần áo của từng đứa con đã được lựa chọn sẵn, ủi sẵn vắt trên ghế từng cái phẳng phiu, những đôi giầy cũng được lau chùi sạch sẽ chờ người sỏ chân vào, cái cặp đi làm, chìa khóa nhà, chìa khóa xe, áo khoác ngoài mùa thu, hay mùa đông nằm sẵn bên cạnh nhau trên cái bàn máy may bên cạnh cửa ra vào.

Sáu giờ rưỡi, mấy mẹ con quây quần ăn sáng. Bẩy giờ, chúng tôi rời khỏi nhà, lên xe, tôi đưa con út đến trường trước, rồi đưa con lớn đến trường nó sau, trước khi đến sở làm, và tôi phải vào sở trước 8.30 sáng. Một lần duy nhất, vì kẹt xe mùa đông tuyết rơi, tôi hộc tốc xách cặp chạy lên cầu thang, đồng hồ chỉ 8 giờ 31 phút thì ông xếp đã đứng ở trên đầu cầu thang, một ngón tay gõ vào cái đồng hồ trên cánh tay kia, cười chào mỉa mai: « Tối qua bà ngủ có ngon không ?“.

Ra khỏi sở làm vào 17.30 giờ, tôi vội vã chạy đến siêu thị gần sở, mua vài thứ thực phẩm cần thiết, dù ở đây giá rất cao, rồi tất tả xách cặp, xách túi thực phẩm nặng và cồng kềnh, đến chỗ đậu xe để lái xe đi đón con. Các con tôi, sau giờ học, được một bà hàng xóm nhận đón về, cho ăn bữa trưa, và trông giữ cho đến khi tôi đến đón. Mỗi tháng tôi phải trả cho bà một số tiền cố định cho các bữa ăn và tiền giờ, tùy theo số giờ gửi con. Nhiều khi mấy mẹ con chúng tôi về đến nhà là đã gần 19.00 giờ. Đứa lớn nhất thì phải « tự thân vận động“, đi, về một mình. Hấp tấp cởi giầy cởi áo khoác, quăng cái cặp vào một góc, thay bộ quần áo mặc trong nhà, tôi vội vã lăn vào bếp với các túi thực phẩm vừa mua, để nấu bữa cơm chiều cho cả nhà.

Chồng tôi thường đi làm đến gần 21.00 giờ mới về đến nhà. Tôi thường dọn cho các con tôi ăn trước, rồi chờ chồng tôi về ăn chung bữa cơm tối, một khoảng khắc chung của vợ chồng trong một ngày. Các con vào giường xong, đến phiên tôi được đi ngủ thì đồng hồ đã chỉ gần 11 giờ đêm, ngày nào cũng như ngày ấy. Cuối tuần, thứ bẩy chủ nhật, thì đúng là ngày của gia đình: chợ búa, giặt giũ, quét dọn nhà cửa, ủi quần áo, lau cửa sổ, cầu thang, nhà chứa thùng rác (theo phiên)…, làm gì có được một « ô sin“ hay mẹ chồng, mẹ ruột, cô dì chú bác... giúp đỡ công việc nội trợ như ở bên nhà, đưa con cái đi ciné, đi dạo…

Đó chỉ là chương trình bình thường, còn những khi đau ốm, bệnh viện, có công việc đột xuất phải đi sớm về muộn, hay đi công tác xa trong vài ngày, vào cuối tuần, hay suốt một tuần lễ…lại phải linh động theo. Có những lần muốn nhanh nhanh về nhà sau khi đi công việc của sở, tôi phóng xe như bay với tốc độ 190, 200 km/giờ trên xa lộ dưới trời mưa, làm cho các ông tài xế xe vận tải phải hốt hoảng chớp đèn báo hiệu nguy hiểm. Con cái lớn dần, nỗi lo âu cũng khác đi, nhưng từ sáu giờ sáng đến mười một giờ khuya quần quật việc sở việc nhà mỗi ngày, không hề có một phút nghỉ ngơi.

Nhịp độ, mức độ lao động trong các nước đã được kỹ nghệ hóa tiên tiến theo công thức *Times is money* (thời giờ là tiền bạc) rất căng, mức độ stress (khủng hoảng tinh thần, tâm lý) khi phải đối đầu với công việc, với chủ, với xếp lớn xếp nhỏ, với bạn đồng nghiệp, với khách hàng, với các đối tác chuyên nghiệp…rất căng thẳng, sức khỏe bị ảnh hưởng nặng, các bệnh như mất ngủ, lo âu trầm cảm là thường xuyên, các bệnh về tim mạch, huyết áp cao, tiêu hóa kém chiếm lĩnh hàng đầu.

Tình hình kinh tế và thị trường lao động càng căng, sức ép của chủ càng cao thì tình người càng giảm, ai nấy đều trở nên ích kỷ, ác độc, ai chết mặc ai, chỉ lo giữ nồi cơm và sự tiến thân danh vọng cho mình. Nếu người lao động đã vay nợ dài hạn để mua nhà, mua xe, đã vướng vào việc phải mắc nợ trung bình là 25 năm, thì bằng bất cứ giá nào, hy sinh nào cho bản thân và gia đình đều phải ráng cầm cự bảo vệ công ăn việc làm, để trả cho xong nợ nần.

Chưa kể đến những trường hợp yếu kém sức khỏe, bệnh tật lâu dài, nặng nề, thì sự cố gắng lại cần phải tăng thêm vượt bực. Phụ nữ sợ mang thai thì mất việc, có con mọn hay nhiều con thì không chủ nào nhận vào làm việc, nhà trẻ thì hoặc là quá mắc, hoặc là không có chỗ, trường tiểu học thì chỉ có dạy nửa buổi (như ở Đức), con cái lớn thêm một chút thì lêu bêu, thiếu sự dìu dắt của cha mẹ, cộng thêm với các tệ nạn như ma túy, rượu mạnh, trò chơi vi tính, trò chơi đổi bại…làm cho nhiều phụ nữ, nhiều đôi vợ chồng không muốn sinh con đẻ cái, hay chỉ có một đứa con độc nhất. Thêm vào đó, những đòn giáng nặng nề của định mệnh như ly dị, tử vong, tai nạn...càng làm cho cuộc đời khốn đốn hơn.

Cho nên, đối với mọi thành phần lao động tại châu Âu, sau 20, 30, 40 năm làm việc liên tục, cơ thể và tinh thần mệt mỏi vô cùng, ai cũng chỉ mong được nghỉ hưu, dù thu nhập giảm đi rất nhiều nhưng lại có thì giờ quý giá để nghỉ ngơi, và thực hiện những nỗi niềm mơ ước, mà trong suốt thời gian lao động kiếm cơm, không có sức và thì giờ để làm được.

Khi về hưu, dù thâu nhập gia đình giảm hẳn đi, nhưng cũng có nhiều thứ chi tiêu cũng giảm đi, đó là những khoản tiền tốn kém khá lớn trong ngân quỹ gia đình trước kia như tiền mua sắm quần áo đẹp à la mode“, theo thời trang, chỉnh tề để đi làm, tiền đổ xăng đi làm mỗi ngày, hay tiền di chuyển bằng các phương tiện công cộng, tiền sửa xe thường xuyên, tiền quà cáp cho xếp và các bạn đồng nghiệp, tiền ăn uống phải trả thêm cho nhà hàng, khách sạn mỗi khi đi công tác. Trên thực tế, lương hưu ít hơn thâu nhập trước kia, nhưng đời sống đơn giản, bớt động, giảm chi tiêu, nên khó khăn về vật chất cho đời sống thường nhật không to lớn lắm.

Khó khăn lớn nhất, nỗi lo âu lớn nhất là khi nghĩ đến việc phải vào viện dưỡng lão. Con cái thời nay, cũng bận rộn với việc kiếm cơm kiếm cháo như mình ngày trước, nhà cửa lại nhỏ, chật hẹp, ở thuê, chui rúc trong những khu nhà lao động, cũng có những khó khăn cưu mang vợ chồng con đàn nheo nhóc, không còn thì giờ, điều kiện và sức lực để săn sóc cha mẹ già. Người Việt quen sống tập thể, cả nhà quây quần chỉ trong một căn phòng, bốn năm người ngủ chung trên một phản gỗ, một giường rộng…thì không sao. Nhưng người châu Âu thời hiện tại đòi hỏi phải có phòng riêng cho cha mẹ, cho con cái. Sự kiện cha mẹ già sống chung với con cháu, dâu rể, và chết trong vòng tay gia đình trở thành một việc không tưởng.

Trong suốt thời gian lao động, con người bán thì giờ sống của mình, bán luôn sức khỏe, chất xám, hiểu biết và kinh nghiệm cho chủ, một phần lớn lương do chủ trả, khoảng từ 45% đến hơn 50%, phải cống hiến cho chính quyền vào những quỹ thuế, quỹ bảo hiểm sức khỏe, quỹ bảo hiểm thất nghiệp và quỹ bảo hiểm hưu trí, tức là mỗi người chỉ sống thường trực bằng 50% số lương kiếm được. 1)

Nguyên tắc hoạt động xã hội châu Âu dựa trên nền tảng vừa là tin tưởng, vừa là bị bắt buộc thực hiện nhiệm vụ công dân, nên người lao động đóng thuế đầy đủ tin vào chính quyền sẽ sử dụng những quỹ ấy cho những chi tiêu chính đáng và công bình, và họ tin rằng, đến phiên họ khi đau ốm, khi về hưu cũng sẽ được hưởng thành quả lao động và đóng góp của mình.

Thế nhưng, từ khi xã hội châu Âu đi vào quỹ đạo của toàn cầu hóa, thì người dân bình thường thấy chỗ đứng và quyền lợi của mình lung lay, bị giảm hẳn đi, dần dần hiểu ra nhiều ngụy biện. Câu chuyện *người già phải nhường chỗ cho người trẻ tiến thân“* là một ngụy biện, vì có bao nhiêu người trẻ tiến lên, trong khi xã hội không sản xuất lớp trẻ như trước, tỷ lệ sinh đẻ giảm hẳn đi, nếu chỉ so với mười năm trước. 2) Đồng thời, luật lệ ở Pháp hiện tại ép buộc cha mẹ phải cấp dưỡng con cái ăn học cho đến năm 26 tuổi, dù người trẻ đã trưởng thành vào năm 18 tuổi theo luật định, thì những người trẻ 26 tuổi không có công ăn việc làm mới được nộp đơn xin trợ cấp xã hội, tức là chính quyền đẩy gánh nặng lên đôi vai của cha mẹ phải nuôi con 26 năm trời.

Câu chuyện tăng tuổi hưu từ 58 lên 60, 62, 65 rồi 67, có khả năng sẽ tăng lên thành 69 tuổi, vừa đi ngược lại ngụy biện người già không nhường công ăn việc làm cho lớp trẻ, vừa đi ngược lại tình trạng kinh tế xã hội.

Cuối năm 2011, các báo chí tại Pháp đồng loạt đưa tin thất nghiệp tăng mạnh, 3), và trong ba năm vừa qua có hơn 900 hãng xưởng đóng cửa, hủy hoại hơn 100.000 công việc, cũng như tiên đoán là năm 2012 sẽ còn khó khăn thêm, ngoài ba ngành nghề dẫn đầu là Airbus, thực phẩm công nghệ và xa xỉ phẩm (các mặt hàng de luxe), các ngành tiên tiến khác như dược phẩm, công nghệ cao, hóa học, luyện kim, sản xuất xe hơi *(theo Le Parisien và AFP ngày 28.12.2011)* cũng gặp khó khăn phải giảm nhân sự. Người lao động trên 35 tuổi đã bị coi là „già“, kém sức lao động, khả năng xin việc, đổi việc rất khó khăn. 4) Thành phần trẻ 30 – 40 còn có thêm khó khăn trong việc xây dựng gia đình, đẻ con, vì mức lương của một người lao động thì không đủ để nuôi ba người vợ, chồng, con như trong những năm 60, 70, và trình trạng bấp bênh không biết mất việc lúc nào.

Những người vào khoảng 50 tuổi khi bị thất nghiệp thì hy vọng tìm lại được việc làm rất ít, họ bị đẩy xuống nấc thang tận cùng của xã hội, phải sống eo hẹp bằng những trợ cấp xã hội cho đến khi được lãnh lương hưu, có thể nói họ là thành phần bất mãn nhất khi chính phủ nay đẩy tuổi hưu lên một năm, mai lại đẩy tuổi hưu lên hai năm, làm cho hy vọng „về hưu“ của họ ngày một xa thêm.

Thiếu công việc cho lớp người lao động 50 tuổi trở lên, thì nói chi đến việc con người bị luật lệ bắt buộc phải cống hiến sức lực cho đến năm 67, 69 tuổi ?! Những người đại diện dân làm luật nhưng không tạo ra được điều kiện thực tế cho dân cho phù hợp với luật ban hành ?! Tìm việc, nhưng, tìm việc ở đâu ra ?! Có công ăn việc làm, không chỉ duy nhất là sự việc có thu nhập cá nhân, mà còn là có chỗ đứng trong xã hội, có đóng góp cho xã hội, có nhân phẩm, có tư cách trong xã hội. Cảm giác, mình bị gạt ra ngoài lề xã hội, loại, thải…như một món đồ cũ, vắt chanh bỏ vỏ, phải sống nhờ vào sự thông cảm của người nhân viên nhận đơn xin trợ cấp xã hội là những nỗi khổ tâm lớn nhất của người thất nghiệp. Vấn đề nòng cốt vẫn là vấn đề thiếu công ăn việc làm cho mọi lứa tuổi trong xã hội.

Các « biện pháp » gọi là để cứu nền kinh tế, cứu nợ quốc gia như sa thải nhân lực trong guồng máy quản lý của chính quyền, sa thải người lớn tuổi, cắt giảm mọi trợ cấp thất nghiệp, xã hội, đẩy tuổi về hưu càng lâu hơn, cắt giảm ngân sách giáo dục, dạy nghề, nhà trẻ, cắt giảm các ngân sách bảo vệ sức khỏe dân chúng…đều là những biện pháp tiêu cực, giảm sức mua, giảm

sức sống, gây bất mãn. Trong khi, các biện pháp tích cực như thiết lập một hệ thống thuế vụ công bằng, thực hiện tái phân phối xã hội, tạo dựng công ăn việc làm, bảo vệ thị trường, tăng sức mua của thị trường nội địa…thì lại thấy ít đề cập đến. Vì thế, các tin tức „cứu nhà băng, cứu thị trường chứng khoán“ với những con số bạc triệu, bạc tỉ euro hàng ngày trên báo chí, càng làm cho dân chúng không thể hiểu đường đi nước bước của những người đang cầm quyền trong tay.

Khi người già vào viện dưỡng lão thì có **3 khả năng giải quyết vấn đề tài chính**: các con phải chia đều nhau trả số tiền phòng hàng tháng còn thiếu sau khi đã trừ lương hưu của người nằm viện, hoặc tài sản của người ấy (tiền tiết kiệm, nhà, đất…sẽ bị Tòa án cho bán đấu giá để trừ dần số tiền thiếu), hoặc người già bị dời vào những viện dưỡng lão xã hội ít tốn kém hơn. *Vì thế, có những trường hợp con cái dọn nhà trốn mất tiêu, không để lại địa chỉ, để khỏi phải bị trả một số tiền cho cha, mẹ già.*

Người Pháp thì cũng như người Việt, dù rằng đã về hưu chính thức nhưng nhiều người kiếm thêm công việc làm để có thêm thu nhập. Ở nhà quê thì các cụ già 60, 70, 80 tuổi còn đi cắt cỏ, làm vườn, sửa chữa đồ gỗ, hái quả, đóng bị khoai tây…và trồng khoai, trồng các loại rau cỏ trong vườn, nuôi gà đẻ lấy trứng, bán gà bán vịt… để cải thiện đời sống. Trong các thành phố lớn công việc cho người già kiếm thêm chút tiền lại không có nhiều, nhưng người già, người thiếu thốn được giúp đỡ nhiều hơn bởi sự tập trung của các cơ quan từ thiện. Riêng tổ chức từ thiện « *Resto du cœur »*“ (*Quán ăn tình thương*) 5) đã cung cấp trong một năm hơn 109 triệu bữa ăn từ thiện miễn phí tại 2.055 địa điểm cố định và 104 điểm lưu động phân phát bởi xe vận tải cho tất cả mọi người đến xin nhận bữa ăn mà không cần phải có bất cứ một thủ tục nào cả 6), không kể đến việc phân phối thực phẩm cho các gia đình nghèo túng. Ông Olivier Berthe, chủ tịch tổ chức „*Resto du cœur*“ hiện nay, kêu gọi quyên góp thêm vì trong mùa đông 2011-2012 số người đến xin thực phẩm miễn phí và các bữa ăn miễn phí tăng từ 5% đến 15%, tương đương với một con số cần thiết là 5 triệu euro *(theo AFP 26.12.2011)*.

Con đường „sinh, lão, bệnh, tử“ do Đức Phật chỉ ra là một con đường đầy khó khăn, mà trong đó, giai đoạn « lão » – về hưu – có lẽ là giai đoạn khó khăn nhất, vì nó dính liền với bệnh và tử. Bởi thế, làm điều lành tránh điều ác, sống làm sao cho có « hậu », để cái hậu của mỗi người nói riêng, của cả một dân tộc nói chung được an bình, tốt đẹp là một điều mà các nhà chính trị nắm quyền lực sinh sát trong tay nên tâm nguyện. Mình, một con ốc trong đàn ốc, tài hèn sức mọn, thì cũng nên tâm niệm « *Dẫu xây chín bực phù đồ, không bằng làm phúc cứu cho một người* », phải không, người bạn trẻ của tôi ?

Thân mến chúc bạn một năm 2012, năm Nhâm Thìn, an bình, sức khỏe, nhiều may mắn và hạnh phúc.

MTT, một ngày cuối năm 2011

Chú thích:

1)Thí dụ tại Đức, phần lương bị thâu tận gốc, trực tiếp vào các quỹ bảo hiểm xã hội là: Bảo hiểm sức khỏe 15,5%, bảo hiểm hưu trí 19,9%, bảo hiểm thất nghiệp 3%, bảo hiểm săn sóc tuổi già 1,95% trên tổng số lương chính hàng tháng chưa trừ thuế thu nhập cá nhân.

2) Dân số nước Pháp năm 2011 đạt hơn 65 triệu người (65.027 triệu theo thống kê cuối năm 2010) gồm có 24,6% dưới 20 tuổi, 58,6% từ 20 đến 64 tuổi và 16,8% trên 65 tuổi. Thống kê sinh đẻ cho biết năm 1990 thì 100 phụ nữ 25 tuổi sinh đẻ 13,1 trẻ, năm 2010 giảm xuống còn

9,7 trẻ. Năm 2010 có 828.000 trẻ chào đời tại Pháp, đạt mức „record“ của hai năm 2006 và 2008, đưa tỷ lệ sinh đẻ lên thành 2,1, và tuổi trung bình của phụ nữ sinh đứa con lần đầu tiên tăng lên ở mức 30 tuổi. Năm 2010 có 545.000 người qua đời, tuổi thọ trung bình của dân Pháp là 84,4 tuổi, trong khi tuổi thọ trung bình của quý ông là 78,1 tuổi, và của quý bà là 84,8 tuổi. Dân số nước Pháp chiếm 13% dân số châu Âu (27 quốc gia với 501 triệu dân) đứng thứ hai sau nước Đức (81,8 triệu dân), và trước Anh (62 triệu dân) và Ý (60,3 triệu dân).

Theo Bilan démographique 2010 La population française atteint 65 millions d'habitants - Anne Pla, Catherine Beaumel, division Enquêtes et études démographiques, Insee

3) Thống kê thất nghiệp ghi nhận 2.844.800 người thất nghiệp hạng A, con số cao nhất từ 12 năm nay. Báo Le Parisien ngày 28.12.2011 đưa ra biểu đồ thất nghiệp trong nhưng năm bầu cử tổng thống Pháp : 379.000 người thất nghiệp hạng A (năm 1974, bầu Giscard d'Estaing), 1.737.900 (năm 1981, bầu François Mitterand), 2.252.500 (năm 1968 bầu Mitterand), 3.256.500 (năm 1995, bầu Chirac), 2.521.400 (năm 2002 bầu Chirac), 2.136.600 (năm 2007, bầu Nicolas Sarkozy)

4) Theo thống kê INSEE Taux d'emploi par âge dans l'Union européenne en 2010, trên tổng số lao động có 30,3% trong tuổi từ 15-24, 81,7% từ 25 đến 54, và 39,7% từ 55 đến 64 tuổi.

5) Tổ chức từ thiện tư nhân « Resto du cœur » do diễn viên hài kịch COLUCHE (tên thật là Michel Gérard Joseph Colucci, sinh ngày 28.10.1944) sáng lập vào tháng chín năm 1985. Coluche tử nạn xe máy vào ngày 19.06.1986 nhưng những người thân, bạn bè và quần chúng trên khắp nước Pháp tiếp tục tổ chức công việc từ thiện này. Các hoạt động, chương trình của Resto du cœur khá đa dạng, từ phân phối thực phẩm miễn phí, phân phát các bữa ăn nóng, nước uống, cà phê miễn phí, chỗ tạm trú cấp thời có 254 giường, viết đơn, kèm học, săn sóc thân thể (tắm giặt, cắt tóc...), cho đến chương trình giúp đỡ « mẹ và con », thâu nhận nhân viên với khoảng 1.500 hợp đồng...Trong niên khóa 2010-2011 Resto du cœur đã nhận được 74 triệu euro tiền quyên góp của 540.000 người và cơ quan giúp đỡ.

6) Xin mời xem bài viết « Một bữa ăn tại Thị trường chứng khoán Paris » tại địa chỉ http://www.tuyettran.de/index.php?id=125, hay, « Ein Essen an der Pariser Börse » tại địa chỉ http://www.tuyettran.de/index.php?id=74